

NZQA

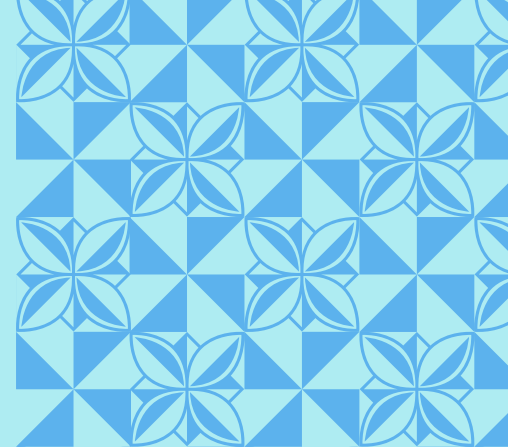
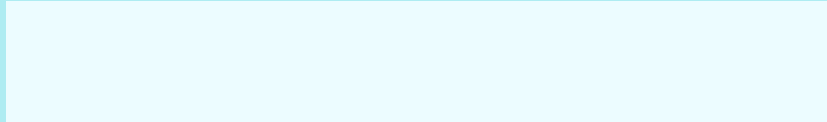
Mana Tohu Mātauranga o Aotearoa
New Zealand Qualifications Authority

Ai Dusidusi Ki Na NCEA

Fijian

Naba ni Vuli (NSN):

Na gonevuli yadua e tiko na nodra Naba niVuli. Sa ka bibi mo kila na nomu, ka maroroya na kena itukutuku ena dua na vanua taqomaki.

E rawa ni tukuna vei iko na nomu NSN na nomu koronivuli. O na vakayagataka oqo mo tauyavutaka kina e dua na akaude ena monalivaliva ni NZQA. O na gadreva na nomu akaude mo dabe kina ena vakadidike vakalivaliva ka raica na kena macala kece.

Mo tauyavutaka e dua na akaude se curu ki loma, lako ki na www.nzqa.govt.nz ka tabaka ena 'Login' toqa e cake ena yasana i matau.

Ngaahi Peesi 'oku hā ai

Nomu iLakolako 4

NCEA – na veika taumada 7

Na sala e cakacaka kina na NCEA 11

Veivakadikevi 16

Veivakadonui 20

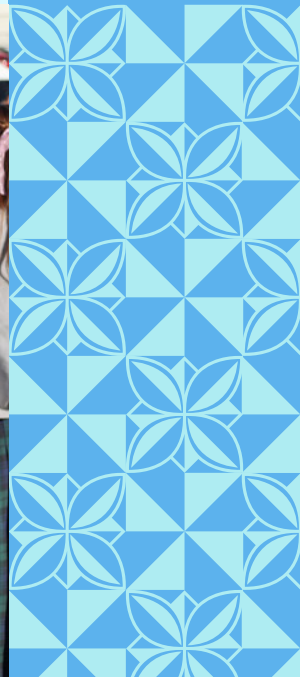
Katuba ni Univesiti 23

Sikolasivi ni Ni'u Siladi 26

iVurevure yaga 29

Nomu iLakolako

Na cava na nomu takete kei na tadra?
Na cava na nomu cakacaka vinaka duadua?
O vinakata mo vakaitikotiko ka cakacaka
e Aotearoa Niu Siladi se vanua tani?

Me rawati na nomu takete, na cava o
gadrevā mo vulica? E gadrevi beka mo vulica
eso na ulutaga ni o se vuli tiko, me vaka na
Vakadidike, Tekinolaji, Fika se Toi Puoro?
O na gadrevā beka mo tomana tale na vuli?

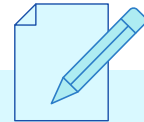

Na NCEA e baleti keda kece, se o vinakata mo vuli cakacaka, tomana tale na vuli, se vakarau mo rawata e dua na cakacaka ni o biuta na vuli.

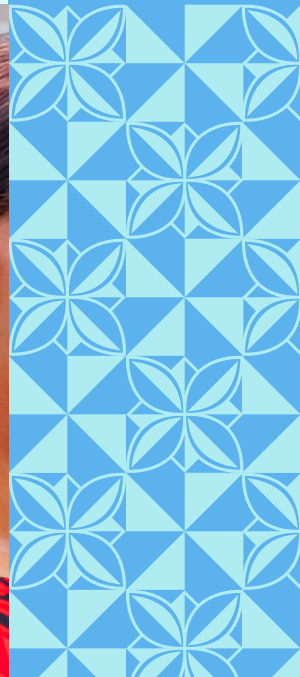
Na nomu rawata na NCEA e veisautaka na levu ni ilavo o na rawata ena veisiga ni mataka. Ena loma ga ni ciwa na yabaki ni nodra biubiu mai koronivuli, era na vakarua

na rawaka ni tamata e tiko vei ira na 'NCEA Level 2', ena kena ivakatautauvata, me vaka na tamata e sega na nodra vola ni kila.

Na tiko ga e koronivuli ka rawata na Curu kina University (UE) e kena ibalebale ni na levu cake ena 25 na pasede, na ivakatautauvata, mai na nomu biuta na koronivuli ena NCEA 'Level 2'.

NCEA na veika taumada

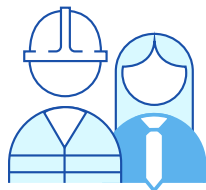
Na NCEA e tutaka na **National Certificate of Educational Achievement**. Oqo na kena ivakarau levu duadua vei ira na gonevuli ni koronivuli ni sekeneri qase, ka sa vakarautaki tu ena iVakatagedegede 1, 2 kei na 3. E kilai na NCEA e vuravura raraba.

iVakatagedegede eso

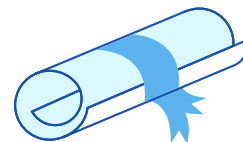
NA NCEA Level 1

ena vakarautaka vei iko e dua na yavu tudei ni kila ka kei na maqosa ka e rawa ni o tara cake.

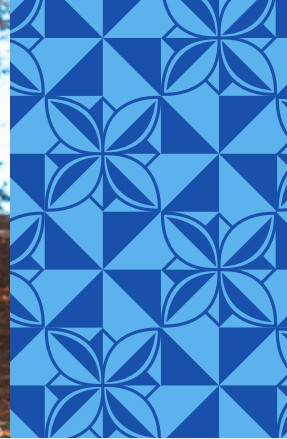
Na NCEA Level 2

sa ikoya na ikoroi ni vuli lailai duadua o na gadreva me baleta eso na cakacaka kei na parokaramu ni vuli torocake.

Na NCEA Level 3

ena vakarautaki iko ki na kila vakacakacaka kei na ivola ni vuli cakacaka.

Mo curu ki na univesiti se vuli ena diqiri o na gadreva na I vola ni curu kina Univesiti (UE). E dua na ka e gadrevi ena UE na NCEA Level 3.

Ena vuqa na gonevuli ni Year 11 era na tekivu ena 'Level' 1 ni NCEA, ka toso ki na Level 2 ena Year 12 kei na Level 3 e na Year 13. Eso na koronivuli era vakanamata ki na Level 2 ena loma ni Year 11 kei na 12.

E sega ni ka matalia na vuli ena veiwaki ni llevel duidui, vakatau ena nomu parokaramu ni vuli. Me kena ivakaraitaki, o na rairai cakava tiko bekavakavuqa na vuli ena Level 2, ia ko tekivuna e dua na ka vou ena Level 1 se vulica e dua na vuli ena Level 3 baleta ni o vinaka kina.

E sega ni gadrevi mo vakacavara e dua na Level ni NCEA ni bera ni o tekivuna na cakacaka ki na kena e tarava.

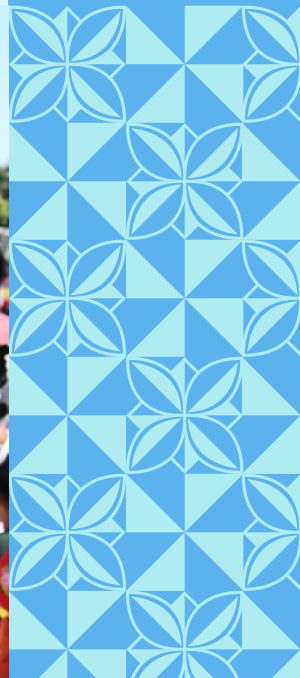
Tuvanaka na nomu vuli

Kevaka o sega ni kila na vuli cava mo na taura, vosa vei ira na nomu qasenivuli ni lesoni kei na liuliu ni tabana ni vuli, ka rawa ni ra sauma na nomu taro me baleta na NCEA ka vukei iko mo tuvanaka e dua na parokaramu ni vuli mo rawata kina na nomu takete.

Ni ko toso tiko ki na NCEA Level 2 kei na 3, na vuli o digitaka mo taura ena rawa ni tara na ka o rawa ni cakava ni o biubiu. Na vuli Vakadidike, Tekinolaji, Idinia, kei na Fika (STEM) veiwekani ni vuli ka, ka vakakina na Vosa Vakaperitania kei na/se Te Reo Māori, veivuke ena kena dolavi na nomu digidigi ki na dua na ivakarau rabailevu ni cakacaka.

Kevaka mada ga o sega ni o vinakata mo lako ki na univesiti, o na vinakata beka mo taura e tolu na ulutaga e rawa ni vakayagataki ena Curu kina University. Sa kena ibalebale oqo naunivesiti e rawa ni dua na nomu digidigi ke o veisautaka na nomu vakasama.

Na sala e cakacaka kina na NCEA

Na cava o gadreva me baleta na NCEA

Me rawati na NCEA ena 2024 kei na 2025, o na gadreva:

Na NCEA Level 1

60 na Credits
ena Level 1

Na NCEA Level 2

60 na Credits
ena Level 2

Na NCEA Level 3

60 na Credits
ena Level 3

Kila na wiliwili se
Te Reo Matatini

10 na credits mai na Kila na Wiliwili vou se Te Reo Matatini,
ivakatagedegede se ideo so na lisi ni ivakatagedegede
sa vakadonui

Wiliwili se
Te Pāngarau

10 na credits mai na Wiliwili vou se Te Pāngarau
ivakatagedegede se mai na so na lisi ni ivakatagedegede
sa vakadonui

Kila na Wilivola kei na Wiliwili | Te Reo Matatini me Te Pāngarau

Me soli vei mai na NCEA, ena gadrevi mo rawata e 10 na 'credits' ena Kila na Wilivola se Te Reo Matatini kei na 10 na credits ena Wiliwili se Te Pāngarau me vakaraitaka ni sa rawa mo vakayagataka ka kila vakavinaka na vosa, vakakina na fika kei na wiliwili. E rawa talega ni o rawata na credits ena nomu rawata na ivakatagedegede mai na dua na lisi vakadonui ni vuli wilivola kei mai na se te reo matatini me te pāngarau-ivakatagedegede vutuniyau.

Na 'credits' oqo era kilai me 'veika e gadrevi vata' baleta ni o gadreva vata kei na nomu credits tale eso ena NCEA.

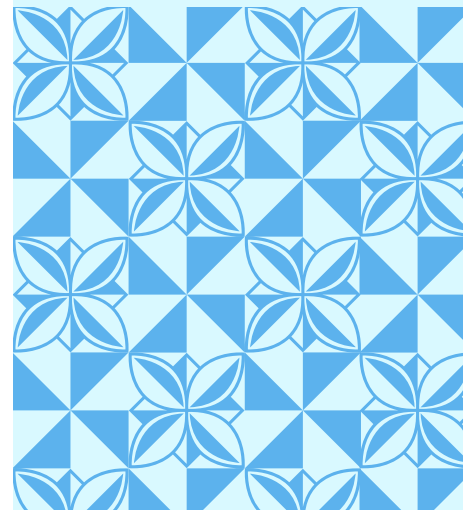
Ena vuqa na madigi mo rawata kina na 'credits' oqo ni ko tiko ena koronivuli torocake, ni o sa rawata, o sa sotava na Kila na wilivolakei na Wiliwili |

Te Reo Matatini te Pāngarau na veika e gadrevi ena me baleta na tolu taucoko na levels ni NCEA.

Kevaka o rawata na veika oqo ena 2023 se taumada, e gadrevi mo tovolea tale.

Sarava e dua na vidio ena ivakarau e cakacaka kina na NCEA ena:

www.nzqa.govt.nz/ncea-video

iVakatagedegede kei na credits

Na vuli kece o taura ena dikevi ena ivakatagedegede.

Na ivakatagedegede e vakamacalataka na veivanua duidui ni kila ka kei na maqosa. E tiko na ivakatagedegede matata e ciqoma na mātauranga Māori (kila na Māori). Era na vakatulewataka na koronivuli na vuli cava me vakarautaki, kei na ivakatagedegede cava me vakarautaki ena vuli oqori.

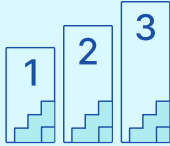
E rawa talega ni o rawata na ivakatagedegede ena so na itaviqaravi ena taudaku ni rumu ni kalasi. Me vaka beka oqo, o na rawa ni rawata na ivakatagedegede ena nomu:

rawata mai na nomu laiseni ni draiva

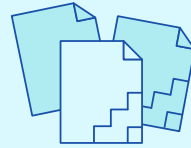
vakatasuasua ena dua na veisisivi ni kapa haka ena dua na vanua se Polyfest

vakacavara na parokaramu ni cakacaka se vuli.

Na ivakatagedegede yadua e tiko na 'credits' e soli kina. Ni ko sa rawata e dua na ivakatagedegede, o na rawata na iwiliwili taucoko ni "credits" ka salavata, ka sa ikoya na 'credits' oqo e soqoni cake ki na NCEA.

Ena rawa ni solia na nomu koronivuli na vuli me rawati kina na NCEA ena Level 1, 2 se 3.

Vuli Eso

Na nomu vuku ena vei vuli eso e dikevi vei na ivakatagedegede

iVakatagedegede

Na ivakatagedegede yadua e salavata kei na wiliwili ni 'credits'

Vosa Vakavalagi

Vakaraitaka na kila ka me baleta na kena vakayagataki na vosa ena vosa e tukuna na leweniwai

91924

5 na 'credits'

Vakaraitaka na kilai ni veika matata ni itukutuku e vulici

91925

5 na 'credits'

Vakatorocaketaka na vakasama ena kena vakayagataki na iwalewale kei na volavola

91926

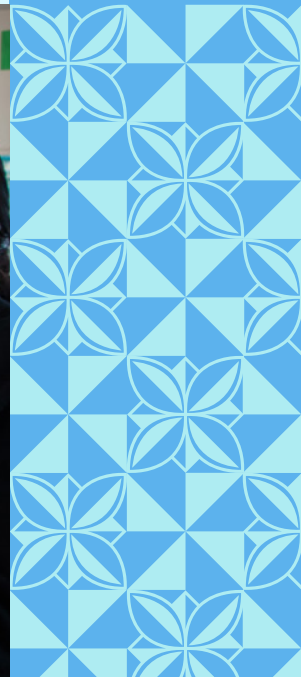
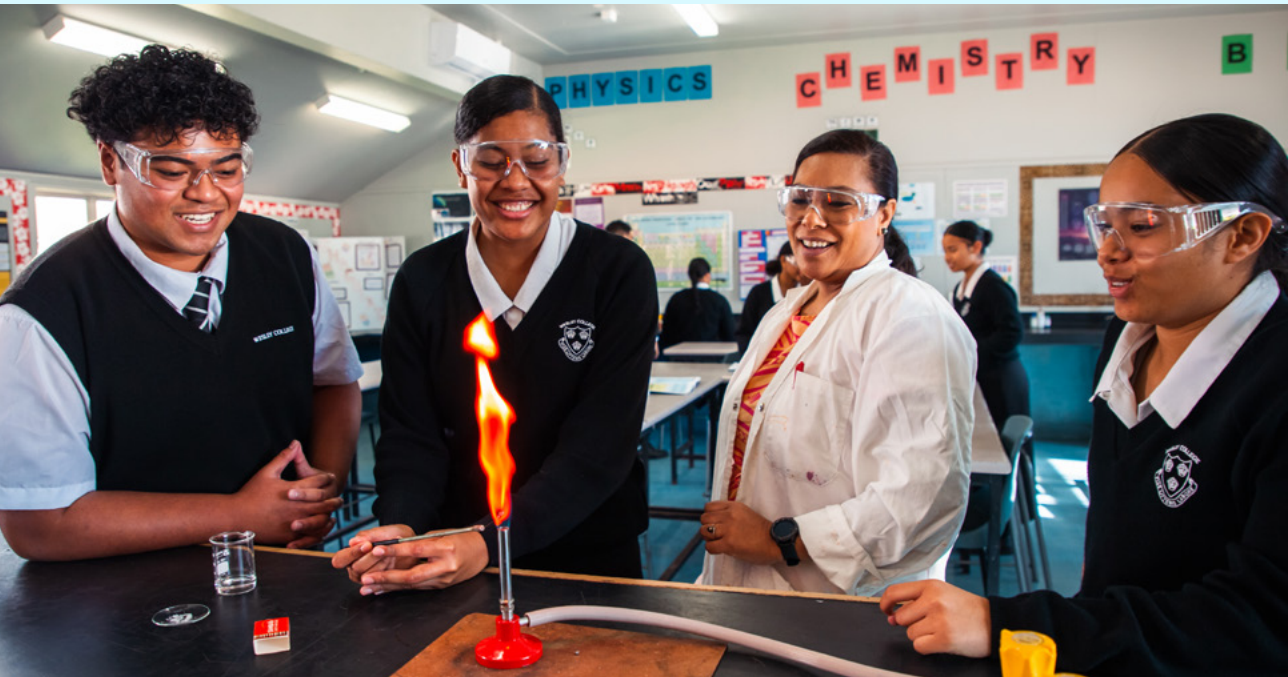
5 na 'credits'

Vakaraitaka na kilai ni veika bibi ni itukutuku e sega ni matata

91927

5 na 'credits'

Veivakadikevi

Na vakadidike e vakarautaka na veika o sa vulica. E rawa ni o vakaraitaka oqo ena sala duidui eso, me vaka na dikevi ni dua na itukutuku, vola e dua na itkutuku se vakaitavi ena dua na vosa. Ena rawa ni dikevi e loma se tautuba na nomu cakacaka.

Na vakadidike e loma

Na vakadidike e loma sai koya na gauna era makataka kina na nomu cakacaka na qasenivuli ena nomu koronivuli.

Na vakadidike e taudaku

Na vakadidike e taudaku sai koya ni sa makataka na nomu cakacaka ena nodra mata veivosaki na qasenivuli ena taudaku ni nomu koronivuli, ka tuvanaka na NZQA. Oqo e oka kina na veitarogi ni mua ni yabaki (vakalivaliva se ena pepa), iTaviqaravi ni Veivakadikevi Raraba, kei na 'portfolios' ni cakacaka se Kete Manarua a vakayacori e koronivuli. Ena rawa ni yaco na veivakadikevi e tautuba ena gauna ni vuli se ena veitarogi ni oti na yabaki.

Maka

E tolu na mataqali ivakatagedegede e veivuke ena kena rawati na NCEA: ivakatagedegede ni rawa ka, ivakatagedegede ni 'units' kei na ivakatagedegede ni maqosa.

Na ivakatagedegede ni rawa ka e rawa ni dikevi e loma se tautuba. Na ivakatagedegede ni 'units kei na ivakatagedegede ni maqosa e dau dikevi e loma.

Ena vakaraitaka na ivakarau ni nomu rawaka na vinaka na nomu vakacavara na ivakatagedegede.

E va na ivakarau ni kena rawati na ivakatagedegede ni rawa-ka:

Sega ni rawata (N) me baleta na sega ni sotavi na ivakarau ni ivakatagedegede

Rawata (A) sotavi kina na ivakarau ni ivakatagedegede

Yaga (M) sotavi kina na ivakarau ni ivakatagedegede ki na dua na ivakatagedegede vinaka sara

Na uasivi (E) sotavi kina na ivakarau ni ivakatagedegede ki na dua na ivakatagedegede cecere sara.

Eso na ivakatagedegede ni 'units' kei na ivakatagedegede ni maqosa vakacakacaka e rawa ni vakarautaka na N, A, M kei na E, ia vei ira tale eso, e rawa ni o rawata (A) se sega ni rawata (N).

Veitarogi

Na veitarogi ni mua ni yabaki NCEA a tekivu ena Noveba. Na soqoni ni veitarogi e caka me solia vei iko e veirauti na gauna mo vakaraitaka kina na veika o sa vulica. Na macala ni veitarogi e dau vagalalataki ena loma don ni Janueri, ka rawa ni o raica na nomu macala ka raica na nomu pepa ni veitarogi ena mataveilawa ni NZQA, ena nomu curu ki na vuli.

E vuqa na koronivuli era dau veitarogi ena mona livaliva ni NCEA, ena kena vakayagataki e dua na kompiuta se laptop. E se vakayacori tiko ga na veitarogi vakalivaliva ena nomu koronivuli, ena veiliutaki ni NZQA. Kevaka o sa vakayacora tiko e dua na veitarogi vakamonalivaliva, ena cakacaka vata kei iko na nomu koronivuli me vakadeitaki kina ni tiko e dua na nomu misini lalai e veirauti, ka rawa ni o cakava na itaviqaravi mo kilai iko kina ena kena tuvanaki.

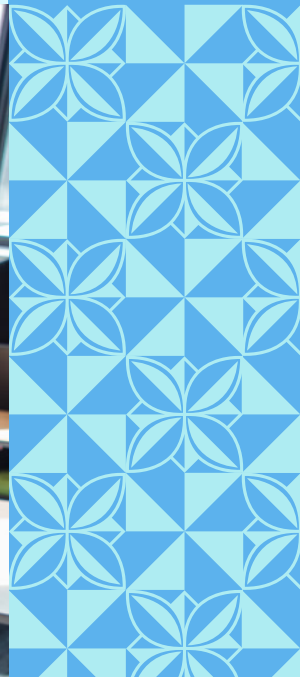
iVakarau ni Veivakadikevi Digitaki

Kevaka e tudei se balavu na nomu 'sensory', vakayago, vakavuniwai se dredre ni vuli, sa rawa mo rawata na 'Special Assessment Conditions, (SAC).

Na veitokoni ni SAC e rawa ni vakarautaki me baleta na veivakadikevi e loma kei na tautuba.

Kevaka e tiko eso na nomu taro me baleta na SAC, vosa vei ira na nomu qasenivuli.

Veivakadonui

Kevaka e tudei na nomu rawaka, sa rawa me 'vakadonui'.
E rua tiko na mataqali veivakadonui: na veitokoni ni sitivikiti
kei na veivakadonui ni vuli.

Veivakadonui ni Sitivikiti

Na veivakadonui ni sitivikiti e vakaraitaka na rawa-ka cecere ena vuli o sa vulica.

Ni o rawata e 50 se sivia na 'credits' ena Uasivi sara ena Level 1, ena vakadonui na nomu sitivikiti ni NCEA Level 1 ena Uasivi Sara.

Ni o rawata e 50 se sivia na 'credits' ena Merit (se sivia) ena Level 1, ena vakadonui na nomu sitivikiti ni NCEA Level 1 ena Merit.

E vakakina kevaka o cakacakataka tiko kina Level 2 se Level 3.

Na 'credits' mai na Level 2 e rawa ni vakayagataki me vakadonuya e dua na sitivikiti ena Level 1, se na 'credits' mai na Level 3 e rawa ni vakayagataki ena Level 1 se 2.

Na 'credits' ni sitivikiti ni NCEA e vakadonui e rawa ni rawati ena sivia na dua na yabaki.

Veivakadonui ni Vuli

Na veitokoni ni vuli e vakaraitaka na rawa-ka ena dua na vuli.

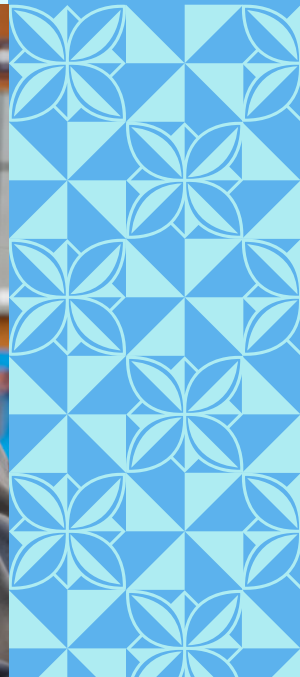
Me soli na veivakadonui ena vuqa na vuli, o na gadreva e 14 na 'credits' ena Achieved, Merit se Excellence ena dua ga na yabaki, ka tolu na 'credits' me lako mai na veivakadikevi e loma kei na tolu mai na veivakadikevi e tautuba.

Me vaka beka oqo, mo rawata e dua na Veivakadonui uasivi 'Excellence' i ena nomu vuli ni Cook Islands Māori, o na gadreva e 14 na Excellence credits , ka rawata e 3 mai na veivakadikevi e loma kei na 3 mai na veitarogi ni mua ni yabaki.

Na 'credits' ena Excellence se Merit ena rawa ni wiliki kina Merit ia na 'credits' ena Excellence, Merit se Achieved, e rawa ni wili kina Achieved veivakadonui.

E sega ni rawa ni tiko na veivakadonui vei ira kece na vuli - raica na nomu koronivuli.

Katuba ni Univesiti

O na gadreva na University Entrance (UE) mo lako vakadodonu mai koronivuli ki na univesiti. Na kena soli na University Entrance e dolava talega na katuba ni vuli vakatabakidua ena veivanua tale eso.

Me soli vei iko na UE mai na 2024, o na gadreva na veika kece oqo:

NCEA Level 3.

14 na “credits” ena tolu na ulutaga yadua e vakadonui ena Level 3.

UE wilivola kei na volavola – 10 na credits ena Level 2 se sivia (5 ena wili vola, 5 ena volavola) ena ivakatagedegede matata.

UE wiliwili– 10 na credits ena Level 1 se sivia ena ivakatagedegede matata.

Raica na nomu koronivuli ena tolu na ulutaga vakadonui ni UE ka rawa ni o sotava na veika e gadrevi ena UE wilivola kei na volavola ke na wiliwili UE. Na veika matailalai me baleta na veika e gadrevi ena UE e rawa ni kunei ena www.nzqa.govt.nz/university-entrance

Na University Entrance e dau soli ena Janueri.

E tiko na nodra dui gagadre na univesiti me baleta na curu ki na parokaramu. Raica na univesiti o gadreva mo vuli kina ena veika e gadrevi. Era dau vakasamataka na univesiti na macala ni nomu Level 2 me ra vakatulewa kina.

Vakayagataki ni NCEA ki veimatanitu tani

Na NCEA dolava na katuba ni vuli vaka-matanitu tani, ia e tiko eso na ka bibi mo kila.

Raica mo raica na veika e gadrevi ena vanua o taleitaka. Eso na matanitu era gadreva e dua na iwiliwili ni 'credits' ena Level 3, o na rairai gadreva mo vakaraitaka ni o sa vulica eso na lesoni

Kevaka o sa vakayagataka tiko mo vuli mai Ositerelia, saga mo rawata na kena levu ni 'excellence' kei na 'merit' ena 'Level 3 ni rawa ka ena ulutaga vakadonui ni 'University Entrance'. O na gadreva na 'University Entrance' kei na dua na maka cecere ena 'ATAR' (Australian Tertiary Admission Rank). Na NZQA e cakacakataka na maka ni ATAR me baleti ira na gonevuli ena Janueri ena veiyabaki.

Sega ni Saumi

Kevaka o vakasamataka tiko mo vuli cakacaka se vuli torocake, sa rawa mo rawata eso na nomu vuli me "sega ni saumi".

Me baleta na ikuri ni ivakamacala, veivosaki kei na nomu koronivuli se raica na www.feesfree.govt.nz

Sikolasivi ni Ni'u Siladi

Kevaka o tosocake nomu vuli ena leseni ko taleitaka, se ko yaloqaqa ka via bolei iko ga, veivosakitaka ena nomu koronivuli na curu kina sikolasivi ni Ni'u Siladi.

Na sikolasivi ni Ni'u Siladi e cakacaka vata kei ira na tamata ka toka icake na nodra rawaka ena ulutaga yadua. O ira na gonevuli era rawata na sikolasivi ena dua se sivia na ulutaga era na rawata e dua na icovi vakailavo.

O ira na gonevuli era ciqoma na 'Top Subject Scholar' se 'Premier Scholar Awards' era na kilai talega ena soqo ni 'Top Scholar' ni NZQA.

Na sikolasivi ni NCEA kei Ni'u Siladi e duidui na iwalewale ni curu ka ra dikevi vakatikitiki. Na sikolasivi e Ni'u Siladi e duidui mai na sikolasivi e rawa ni ra solia na ilawalawa ni itikotiko, bisinisi, iwi se o ira na dauveiqaravi ena vuli torocake.

A vakuri wale tikoga oqo o Te Ao Haka me dua na ulutaga ni Sikolasivi ni Ni'u Siladi, mai na 2025, na sikolasivi ni Ni'u Siladi ena vakarautaki tu ena Saikoloji kei na Tekinolaji Vakalivaliva.

iTukutuku me baleta na ulutaga sa tiko kina na sikolasivi ni Ni'u Siladi kei na sala e rawa ni kunei kina ena mataveilawa nei NZQA:
www.nzqa.govt.nz/nzs

Sala ni Cakacaka

Na Salatu ni Cakacaka e vakaraitaka na yaga ni nomu vuli ena vuravura dina; ka rawa ni vukei iko mo toki ki na veituberi kei na cakacaka.

E tiko na Salatu Ni Cakacaka ena ono na tabana rabailevu:

Taravale kei na Sala
ni veivakatorocaketaki

iYaubula ni Veika Vakasakiti

Buli ka kei na Tekinolaji

Tabana ni Cakacaka Lalai

Tabana ni Veiqaravi

Veiqaravi ni Veimaliwai kei
na iTikotiko Raraba.

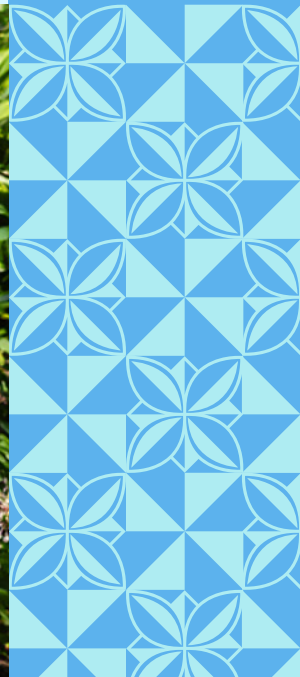
Na iCovi ni Salatu Vakacakacaka e kila na nomu vakacavara e dua na sala.

E vakaraitaka na iCovi na sala e semati kina na nomu vuli ki na kila era vakasaqara tiko na itaukei ni cakacaka, ka rawa ni o ciqoma e dua na icocovi me baleta na sala yadua o sa vakacavara.

Na ikuri ni ivakamacala me baleta na 'Vocational Pathways' e rawa ni kunei ena mataveilawa nei NZQA:
www.nzqa.govt.nz/pathways

iVurevure yaga

Niu Siladi Lewa ni Kila Ka

www.nzqa.govt.nz

0800 697 296

iTukutuku me baleta na NCEA
oka kina na:

itukutuku ni ulutaga

ivurevure ni ulutaga

ituvatuva ni veitarogi

itukutuku kei na ivurevure ni Māori.

iTukutuku me baleta na
University Entrance.

Tabacakacaka ni Vuli

ncea.education.govt.nz

www.education.govt.nz

04 463 8000

iTukutuku me baleta na vuli mai Ni'u
Siladi, na leweni vuli ni matanitu,
veisau ki na NCEA, ivakatagedegede
vou, vulici ni wilivola ,volavola kei
na wiliwili, kei na ivola veitokoni
me baleti ira na qasenivuli kei na
koronivuli.

Sega ni Saumi

www.feesfree.govt.nz

0800 601 301

Raica na nomu rawa ni vuli se vodo
sega ni saumi ena sitimanivanua.

Vakadeitaka na iTabagone

www.youthguarantee.net.nz

vocational.pathways@education.govt.nz

04 463 8000

iTukutuku me baleta na Salatu
Ni Cakacaka e rawa.

Careers.govt.nz

www.careers.govt.nz

0800 601 301

Vakadikeva e 400 na itukutuku ni cakacaka

Taura na vakasama ni cakacaka ka vola
e dua na CV

Rai ki na digidigi ni vuli kei na veituberi.

Veitaratara kei keitou

Talevoni: 0800 697 296

Website:

www.nzqa.govt.nz

Email:

helpdesk@nzqa.govt.nz

Facebook:

www.facebook.com/nzqaofficial

Instagram:

www.instagram.com/nzqa.official

X:

www.x.com/nzqaofficial

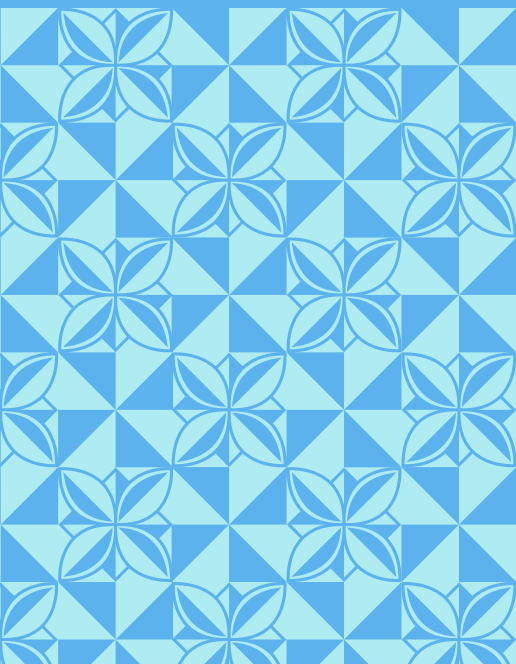
Fijian version

Published February 2024

Several images in this document are property of ASB
Polyfest. Credit: Ben Campbell & Thomas Wandstraat

Mana Tohu Mātauranga o Aotearoa
New Zealand Qualifications Authority

www.nzqa.govt.nz